

ACTUALITAT DE LA LITERATURA ANDORRANA

Actualment, Albert Salvadó és un dels narradors andorrans més populars

►►►
(entroncant amb la família Senaller, a la segona meitat del XVIII) i, per terres d'Osona i de la Cerdanya, lligant amb els Plandolit i Targarona de Sant Pere de Torelló a començaments del XIX. La nissaga trobà el seu màxim punt d'esplendor en temps de Guillem d'Areny i Plandolit (1822-1876), tercer baró de Senaller i Gramanet, Síndic d'Andorra i promotor de la Nova Reforma que, l'any 1866, va trasbalsar la política andorrana permetent la intervenció de tots els Caps de Casa en els afers del país.

Massís i ferreny, barbat a l'estil de Napoleó III, amb l'esguard malenconiós i una flaca ideològica pel carlisme, Guillem d'Areny i Plandolit fou un home de negocis, un tipus dinàmic i emprenedor que es relacionava amb la reina d'Espanya i l'emperador francès, que va dur les manufactures de les fargues andorranes a l'Exposició Universal de París i va promoure la construcció d'un balneari i un casino que havien de ser rius de prosperitat per al petit país dels Pirineus. Però el bon camí es va tòrcer tot d'una a causa dels interessos creuats en el negoci de casinos i balnearis, i d'una acció personal més aviada desafortunada quan va voler emprar la força per imposar els seus criteris. Ho va pagar molt car: amb l'ostracisme polític, la condemna a l'exili i un destí advers que el féu morir lluny d'Andorra, a Tolosa de Llenguadoc, l'estiu de 1876.

Però hi hagué altres adversitats en la vida de Guillem d'Areny i Plandolit. Es va casar amb l'adolescent Maria Dolors de Parrella i Fivaller, de bellesa fràgil i trencadissa, que li donà set fills, un per any, tres dels quals moriren infants. Els ulls de Maria Dolors, però, també encengueren l'amor del jove coronel Blas de Durana, destinat a la Seu d'Urgell. Enamorat fora mida i no podent-la haver, el militar optà per omplir el cos que estimava

amb tretze ganivetades mortals, un vespre de juny, a Barcelona. Ella passava els dies del Corpus amb la seva família i sortia de casa per anar al teatre amb el seu germà i la seva cunyada. Tres mesos després del crim, Guillem d'Areny i Plandolit es tornava a casar, ara amb Carolina de Plandolit i Pelatí, una cosina del mas Targarona, que s'havia traslladat a Ordino dies després de la desgràcia per endreçar la casa, pujar els orfes i tenir cura del pobre vidu. En va tenir tanta, de cura, que al setembre es casaven i ella estava embarassada del primer dels deu fills que donà a Don Guillem, tres dels quals també moriren infants.

Últim estiu a Ordino (1998), l'afortunada novel·la de Joan Peruga, s'ajoca de ple en el tou d'aquesta història i presenta la progressiva decadència de la casa D'Areny Plandolit després de la mort de Don Guillem, del fracàs de l'operació econòmica dels casinos i del llarg enfrontament judicial entre la segona esposa i els fills de la primera. Aquest darrer tram de la història familiar ens és presentat, en un eficaç contrapunt que harmonitza passat i present, pel testimoni de la Sumpta Areny, quarta filla del segon matrimoni de Don Guillem. *Últim estiu a Ordino* és una novel·la que s'omple de detalls sabrosos, que és teixida amb destresa per un bon ofici narratiu i on els records i els descobriments de la Sumpta es passen per la història de la sego-

na meitat del segle XIX, mentre van puntejant la precisa i implacable crònica d'una doble decadència familiar i personal.

CODA PER A ALBERT SALVADÓ
Així com la narrativa d'Antoni Morell (1941) i de Joan Peruga (1954) s'afona en les arrels de l'andorraneïtat i n'esdevé crònica en uns casos i metàfora en altres, el tercer dels narradors destacats de les lletres andorranes actuals, Albert Salvadó (1951), ha optat per campar per uns altres àmbits, menys personals a parer meu, i deutors de models coneguts de la novel·la històrica actual. Així, *L'enigma de Constantí el Gran* (1997), *La piràmide de Keops* (1998) i *L'anell d'Atila* (1999), es poden situar en una línia d'imitació de Christian Jacq, mentre que l'inici de la trilogia sobre el rei Jaume I, just acabada d'encetar amb *El punyal del sarraí*, vol arreglar-se sense embuts en el repte d'imitar, a la catalana, l'èxit d'*Alexandros*, de Valerio Massimo Manfredi.

No sabria dir si la suma d'aquests components literaris faran ombra als tòpics andorrans de sempre. Potser no cal que ho facin, perquè em penso que ja ens va bé tenir Andorra a tocar de dues hores de cotxe per anar-hi a fer cues, esquiar-hi algun cap de setmana i enganyar-nos pensant que equilibrem la despesa amb el retorn d'un dipòsit ple de benzina barata i el maletger atapeït de bosses amb cartrons de tabac, perfums i ampolles de licor, a banda dels inevitables formatges i paquets de sucre per quedar bé amb els encàrrecs de la família. Però tampoc no hi fa cap nosa saber que en algun racó del supermercat alpi hi nien escriptors de mèrit, s'hi escriuen novel·les que paga la pena d'aturar-s'hi una estona i comencen a pujar iniciatives culturals de cert relleu com el Museu del Llibre de la Massana que té previst d'obrir aquesta tardor. Que així sigui.

Cal saber que a Andorra nien escriptors de mèrit i puguen iniciatives culturals de relleu

L'APARADOR

Charles Dickens, *Cançó de Nadal*. Traducció de Gabriel Planella. Edicions de La Magrana. Barcelona, 2000.

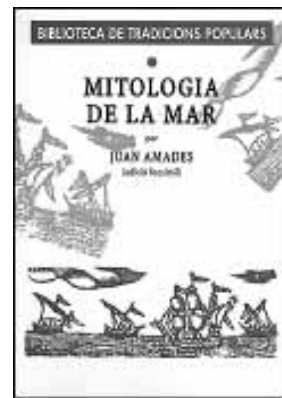
Diversos autors, *Sol d'hivern i altres narracions*. Recull del premi Vent de Port 2000. Proa. Barcelona, 2000.

Nova traducció d'unes de les narracions de l'autor de clàssics com ara *Oliver Twist*, *David Copperfield* i *Grans esperances*, entre d'altres. Un conte en què el vell Scrooge fa un viatge al passat i al futur de la mà de la mort. Un retrat social carregat d'ironia.

Josep M. Prim i Serentill, *L'altra cara de Barcelona*. Columna. Barcelona, 2000.

Subtitulat, *Pensaments i sentiments de dotze col·lectius marginats*, aquest assaig de Josep M. Prim ens ofereix una anàlisi profunda de la societat més marginada de Barcelona: alcohòlics, anorèctics, depressius, vells, ludòpates, addictes al sexe, dones maltractades, okupes...

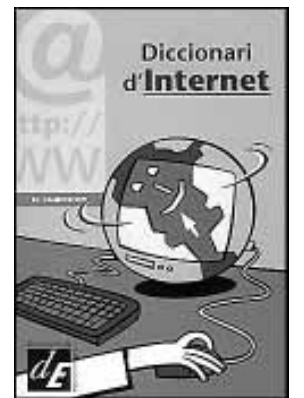
Joan Amades, *Mitologia de la mar*. El Medol. Tarragona, 2000.

Mitologia de la mar i *Diccionari d'endevinalles*, són els dos primers llibres de la nova *Biblioteca de Tradicions Populars* que recupera la col·lecció de butxaca més popular sobre monografies del folklore en facsímil de Joan Amades i comentades per especialistes en cada tema.

Diversos autors, *Les literatures catalana i francesa: postguerra I. 'Engagement'*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Montcada i Reixac, 2000.

Recull de les principals participacions que es van presentar l'abril de l'any passat a la Universitat de València al Segon Congrés Internacional de Literatura Comparada sobre les relacions entre la literatura catalana i la francesa.

Termcat, *Diccionari d'Internet*. Enciclopèdia Catalana. Barcelona, 2000.

Diccionari per poder conèixer el significat dels termes més habituals usats a Internet, com ara *galeta*, *filigrana*, *àncora*, *anella de webs*, *cracker*, *xat*... També inclou una introducció pràctica a Internet i una llista de dominis i emoticones (símbols gràfics per a expressar-se).